

”Jag blev sågad vid fotknölna”

När hon var liten drabbades familjen av en förlust som skulle komma att prägla hennes liv. Gunnel Wählstrand – en av Sveriges i dag dyraste konstnärer – målar för att förstå det ohyggliga och sköna.

Text: Hanna Johansson. Foto: Staffan Löwstedt.

Publicerad 2024-10-26

Hennes mamma tyckte inte om att se sig själv på bild efter tragedin.

Varje gång dottern ville titta på gamla fotografier slog hon ifrån sig och sa "det där är så förljuget och tillrättalagt".

– Jag tror att allting i hennes liv kan delas in i ett före och ett efter att min pappa dog. Hon blev en annan person och ville inte ha någonting med det andra jaget att göra.

Gunnel Wählstrands pappa tog sitt liv när hon var ett år gammal. Hemma gick det knappt att säga hans namn.

L. Atlestam 2009 målad i tusch.

Att umgås med fotografierna av honom – att försöka leva sig in i bilderna – blev därför centralt under hennes uppväxt.

När hon gick på folkhögskola tapetserade hon väggarna i sitt rum med porträtt av honom och sig själv i samma ålder.

Senare, när hon började måla honom i tusch, blev just den tidskrävande tekniken betydelsefull. Det fick inte gå för fort, inte ta slut för snabbt.

– Det var viktigt att jag skulle bli liten inför bilderna, att jag skulle rymmas i dem. Jag kände att om jag gör dem så stora som möjligt skulle pappa bli till på riktigt. Få ta plats fysiskt.

Efter flera år anlände hon ändå till en punkt där det kändes som om hon inte behövde måla honom igen. Han, eller någon version av honom, hade blivit synligare genom måleriet.

Tekniken Gunnel Wählstrand använt sig av de senaste decennierna, där tusch blandas med vatten och appliceras i skikt efter skikt på stora akvarellpapper, är inte bara tidskrävande. Den lämnar heller inget utrymme för misstag. Det är en tagning som gäller. Färgen är permanent.

Blir någonting fel finns det ingen återvändo.

Gunnel Wählstrand sitter på golvet, hukad över pappret, när hon målar.

Tiden och tålamodet har varit ett återkommande inslag i fascinationen för Gunnel Wählstrands konst.

Hon fick ett entusiastiskt mottagande när hon gick ut Kungliga konsthögskolan 2003, och ett par år senare [nämndes](#) hon som illustrativt exempel på en då ny konsttrend: *slow art*.

Unga konstnärer som ägnade sig åt långsamt, detaljrikt hantverk, föreställande och dekorativ konst – och som, påfallande nog, gav sig hän åt ett slags skönhet som beskrevs som ”i det närmaste tabubelagd”.

Det var 2007, över 15 år sedan.

Ser man sig omkring bland det senaste årets stora utställningar tycks det som om ett intresse för skönhet, stämning och

hantverksskicklighet har vaknat till liv igen.

På Thielska galleriet öppnade nyligen en utställning om skymningen, och tidigare i år visade man målaren Stefan Johanssons suggestiva landskap. Nationalmuseum ägnar i sin tur hösten åt romantiken, där unga, samtida konstnärer också deltar – till exempel Leif Engström, som uppmärksammats för sitt figurativa, storskaliga och stämningsfulla oljemåleri.

Men när Gunnel Wählstrands hittills mest omfattande separatutställning nu öppnar på Waldermarsudde ser det knappast ut som ett exempel på en trend. Hennes målningar har visats med jämna mellanrum de senaste 20 åren.

På auktionshuset har många av dem klubbats för över en miljon, vilket gör henne till en av Sveriges dyraste nu levande konstnärer.

– Jag känner inför den här utställningen att jag vill maxa, säger hon. Inte hålla tillbaka. Allt ska upp på bordet. Det är garanterat en 50-årsgrej.

För Gunnel Wählstrand är skönheten något som ”alltid är där och snurrar”. Flera gånger har hon sagt att om hon inte vore konstnär skulle hon ha blivit kosmetolog. Någon som arbetar med hudvård och smink, eller som enligt en sammanfattande definition ”ger behandlingar som ökar skönheten”. Det kan man på sätt och vis säga att hon redan gör som konstnär.

Kosmetologplanerna var allvarliga, säger hon. Hon tänkte börja på skönhetsskola i Stockholm.

– Sedan blev jag kanske lite svårare på gymnasiet.

I stället blev det förberedande konstskola i Göteborg, sedan studier på Mejan i Stockholm. När hon kom dit, säger hon, fick hon en chock.

– Jag blev så jäkla skygg där. I Göteborg var det bara tjo och tjim, och i Stockholm var alla helt drillade. Alla hade redan blivit sina egna kritiker.

Hon minns ett ateljésamtal där hon blev ”sågad vid fotknölnarna” av lärarna. Hennes strategi blev att stänga dörren om sig och inte släppa in någon mer än nödvändigt.

När hon beskriver det får hon det att låta just som en nödvändighet snarare än ett självsäkert ställningstagande.

Numera har hon sin ateljé ett par sekunders gångavstånd från bostaden, ett nybyggt hus nära vattnet på Färingsö utanför Stockholm. Där bor hon tillsammans med sin partner, musikern Jenna Hultén, som har studio bredvid ateljén, deras dotter och en katt.

Gunnel Wählstrand säger att de har full förståelse för varandras behov av ateljé- eller studiotid.

Gunnel Wählstrand på Färingsö utanför Stockholm, där hon både bor och arbetar.

Gunnel Wählstrand inleder varje arbetsdag med att bestämma sig för vilken musik hon ska lyssna på.

– Vi har våra världar parallellt och visar bara när något är klart, eller nästan klart. Det kan ju gå halvår emellan. Ändå synkar vi på något märkligt sätt. Men det är väl att vi åldras intill och inför varandra.

Gunnel Wählstrand lyssnade inte speciellt mycket på musik innan hon träffade Jenna. Det var för 26 år sedan. Nu inleder hon varje arbetsdag med att bestämma sig för vad hon ska spela för skiva.

Det finns en historia jag hört om Gunnel Wählstrand, om hur hon lärde sig att tycka om den österrikiske kompositören Mahler. Och som påminner om hennes arbetsprocess – ett slags stillsamt risktagande.

När Mahlers andra symfoni skulle spelas på Berwaldhallen gick hon dit för att lyssna – och somnade. Påhejad av en vän (SvD-medarbetaren Carl-Johan Malmberg, av en händelse) gav hon ändå inte upp, utan köpte en box med

Det var Mahler som fick henne att våga göra målningen "Den sista ön" från 2012 – något "hjärtasmärta-vackert".

dirigenten Otto Klemperers inspelningar av symfonierna. Hon fastnade fortfarande inte för musiken. Men hon fortsatte att lyssna, och tids nog:

– Det var bara *poff*, kört. Jag älskade det.

Den där förmågan – att hänge sig åt något som till en början bjuder motstånd, något som inte skänker en omedelbar njutning – känns både sällsynt och hett eftertraktad i dag.

Det påminner lite om dopaminfasta, att avstå från snabb stimulans som kaffe, shopping och sociala medier till förmån för en lite mer vagt formulerad belöning som ska infinna sig senare.

Men då finns det trots allt ett mål, en tanke om att den odruckna kaffekoppen är priset man betalar för att bli en mer fokuserad, utsövd människa. Att lyssna på Mahlers symfonier tills man älskar dem är inte riktigt samma sak. Resultatet är osäkert, tiden kanske bortkastad.

Lika möjligt är det att världen vidgas en aning.

Första gången mamman såg porträtten på henne var Gunnel Wählstrand rädd för hur hon skulle känna. "Men det var som om hon blev mer empatisk med sig själv. Hon ärvde liksom min blick på henne."

På sistone har hon lyssnat mycket på Schönberg, Stockhausen, och den danska kompositören Else Marie Pade. Mahler är det länge sedan hon lyssnade på nu. Men det var tack vare hans musik som det blev möjligt för henne att göra målningen "Den sista ön" från 2012.

– Det är verkligen Mahler, säger hon. Att våga göra något så *hjärtasmärta*-vackert.

"Den sista ön" är ett skärgårdsmotiv med klippor, vass och hav, en segelbåt, två personer som iakttar den på håll med ryggen mot betraktaren. Gunnel Wählstrand pekar ut figurerna.

– Det är mina mostrar och min mamma, och... nej, just det, det där är inte mamma. Det är en buske.

Hon skrattar. Det är inte svårt att förstå misstaget. Fältet i målningens vänstra hörn påminner verkligen om mammans

hövolmsfrisyr på målningen som hänger alldeles intill.

Ett av de nya verken som visas på Waldemarsudde är också ett porträtt av mamman. Det är en av få målningar i färg. Hyn har en otrolig lyster, som marmor, fastän ytan är strävt papper, och mamman är – som på alla porträtt – vackert klädd med lagt hår.

Fotografierna som Gunnel Wåhlstrand utgår från i sina målningar är inte bilder på hennes mamma så som hon såg ut under hennes egen barndom, utan är tagna tidigare än så. Det är inga spontana vardagsbilder, snarare mer eller mindre iscensatta foton av någon som är medveten om att hon är i färd att förevigas.

De flesta av dem är tagna på 1960-talet, ofta av Gunnel Wåhlstrands pappa, där hon är ung och olik den mor hon själv kände.

Att samma person trots allt fanns där inne – inne i det vackra, perfekta, fixade – utgjorde en källa till fascination.

Ett av alla porträtt Gunnel Wåhlstrand har målat av sin mamma.

Fotografiet som den nya målningen är baserad på kommer från samma rulle som förlagan till ett annat porträtt av modern, ”Mother blue” från 2008–2009.

Då levde hon fortfarande. Den nya målningen, däremot, är Gunnel Wåhlstrands första porträtt av mamman sedan hon dog.

Hon hade längtat efter att måla ansikten, men också längtat tillbaka till själva motivet. Det kändes skönt att återvända till det.

– Allt är så bekant, säger hon. Alltså, hon såg ju inte ut såhär när jag fanns. Men i och med att jag har målat henne så många gånger är det som om hon har blivit bekant för mig som en figur.

Gunnel Wåhlstrand lyssnade inte speciellt mycket på musik innan hon träffade sin partner Jenna.

Även de av Gunnel Wåhlstrands målningar som inte föreställer människor innehåller något slags närvaro, eller kanske snarare frånvaro – en förnimmelse av att någon *var* där. Hennes farfar har tagit många av fotografierna hon använt sig av, ofta noggrant komponerade bilder med konstnärliga anspråk.

Samtidigt var han en rätt avlägsen figur för henne. Efter en skilsmässa lämnade han familjen och levde resten av sitt liv tillsammans med en ny kvinna.

För ett par år sedan, i samband med en tidigare utställning, tog hon kontakt med Gunnel Wåhlstrand. ”Du har fel uppfattning om honom”, sa hon. Hon berättade om hur konstintresserad han var:

– Han var rektor för

Socialhögskolan i Göteborg och klädde in hela kårhuset med konstverk som han fick låna från konstmuseet. Så hade han guidade turer där, det första han gjorde med alla elever. Han var lite som Strannegård är nu. Konsten skulle vara kittet.

Ett av hans fotografier ligger till grund för målningen ”Långdrag” från 2004. Den ser nästan ut som en stillbild ur en film, med människor vars skuggor ligger långa över klipporna och glittrande vatten.

Tonsättaren Britta Byström har komponerat en kammarmusiksvit inspirerad av Wåhlstrands målningar, bland annat ”Långdrag”. Hon har översatt målningarnas vita, omålade partier, det som glittret i bilden rent konkret utgörs av, till efterklang. Alltså ljudet som dröjer kvar efter att en ton har slagits an.

Gunnel Wählstrand återkommer till skönheten. För det handlar också om det där – frånvaron, mörkret och ljuset. Hon nämner ett citat ur filmregissören Andrej Tarkovskijs bok ”Den förseglade tiden”: ”Det ohyggliga finns alltid inneslutet i det sköna, liksom det sköna alltid omfattas av det ohyggliga.”

– Det är just den där motsatsen, säger hon, att ju vackrare och ljusare, desto mörkare. Med vattentekniker är ju det omålade pappret det som är ljuset, och det mörka runtomkring själva ljusets förutsättning. Som liv och död.

”Det ohyggliga finns alltid inneslutet i det sköna, liksom det sköna alltid omfattas av det ohyggliga.”

Gunnel Wählstrand

Född: 1974.

Bor: Färingsö utanför Stockholm.

Familj: Partnern Jenna Hultén, dotter och katt.

Yrke: Konstnär.

Aktuell med: Separatutställning på Waldemarsudde.

Publicerad 2024-10-26

<https://www.svd.se/a/RzKGEA/gunnel-wahlstrand-om-chockartade-vandningen-i-stockholm>

“I was cut to the quick”

When she was a young girl, her family suffered a loss that would characterise her life. Gunnel Wåhlstrand - one of Sweden's most expensive artists today - paints to understand the horrific and the beautiful.

Her mum didn't like to see herself in pictures after the tragedy.

Every time her daughter wanted to look at old photographs, she'd turn away and say, 'that's so fake and contrived'.

- I think everything in her life can be divided into before and after my father died. She became a different person and wanted nothing to do with the other self.

Gunnel Wåhlstrand's father took his own life when she was one year old. At home, it was hardly possible to say his name.

Spending time with his photographs - trying to empathise with them - was therefore central to her growing up.

When she was at Folk high school, she papered the walls of her room with portraits of him and herself at the same age.

Later, when she began to paint him in ink, the time-consuming technique became important. The process was not allowed to be too hasty, not to end too quickly.

- It was important for me to become small before the pictures, to fit into them. I felt that if I made them as big as possible, Dad would become real. Take his place physically.

After several years, however, she reached a point where she felt she did not need to paint him again. He, or some version of him, had become more visible through painting.

The technique Gunnel Wåhlstrand has used in recent decades, where ink is mixed with water and applied in layer after layer on large watercolour paper, is not only time-consuming. It also leaves no room for error. It's a one-shot process. The colour is permanent.

If something goes wrong, there is no turning back.

The time and the patience have been a recurring element in the fascination with Gunnel Wåhlstrand's art.

She was enthusiastically received when she graduated from the Royal Institute of Art in 2003, and a couple of years later she was mentioned as an illustrative example of a then new art trend: slow art.

Young artists devoted to slow, detailed craftsmanship, representational and decorative art - and who, remarkably, indulged in a kind of beauty that was described as 'almost taboo'.

That was in 2007, over 15 years ago.

Looking around at the major exhibitions of the past year, it seems that an interest in beauty, atmosphere and craftsmanship has been revived.

The Thiel Gallery recently opened an exhibition on twilight, and earlier this year showed painter Stefan Johansson's evocative landscapes. The Nationalmuseum, in turn, is devoting the autumn to Romanticism, with the participation of young contemporary artists such as Leif Engström, who has attracted attention for his figurative, large-scale and atmospheric oil paintings.

But when Gunnel Wåhlstrand's most comprehensive solo exhibition to date now opens at Waldermarsudde, it hardly looks like an example of a trend. Her paintings have been exhibited at regular intervals over the past 20 years.

At auction houses, many of them have been sold for over a million, making her one of Sweden's most expensive living artists.

- "For this exhibition, I feel that I want to maximise," she says. 'Not hold back. Everything is on the table. It's guaranteed to be a 50-year-old thing.

For Gunnel Wåhlstrand, beauty is something that is 'always there and spinning'. She has said several times that if she wasn't an artist she would have become a cosmetologist. Someone who works with skin care and make-up, or who, according to a summarised definition, 'provides treatments that enhance beauty'. In a way, you could say she already does that as an artist.

The cosmetology plans were serious, she says. She planned to enrol in beauty school in Stockholm.

- 'Then I became a little more "alternative" at upper secondary school.

Instead, she went to preparatory art school in Gothenburg, then studied at Mejan (the Royal Institute of Art) in Stockholm. When she got there, she says, she had a shock.

- 'I was so damn shy there. In Gothenburg it was all fun and games, and in Stockholm everyone was completely drilled. Everyone had already become their own critic.

She remembers a studio meeting where she was 'cut to the quick' by the teachers. Her strategy then became to close the door on herself and not let anyone in any more than necessary.

When she describes it, she makes it sound like a necessity rather than a confident stand.

Nowadays she has her studio a few seconds' walk from her home, a newly built house near the water on Färingsö outside Stockholm. She lives there with her partner, musician Jenna Hultén, who has a studio next door, their daughter and a cat.

Gunnel Wåhlstrand says they fully understand each other's need for studio time.

- 'We have our worlds in parallel and only show when something is ready, or almost ready. It can be six months in between. Yet we synchronise in some strange way. But I guess it's that we age next to and before each other.

Gunnel Wåhlstrand didn't listen to much music before she met Jenna. That was 26 years ago. Now she starts every working day by deciding which album to play.

There's a story I've heard about Gunnel Wählstrand, about how she learnt to like the Austrian composer Mahler. And it reminds me of her working process - a kind of quiet risk-taking.

When Mahler's Second Symphony was to be played at the Berwald Hall, she went to listen - and fell asleep. Encouraged by a friend (SvD contributor Carl-Johan Malmberg, coincidentally), she didn't give up and bought a box set of conductor Otto Klemperer's recordings of the symphonies. She still wasn't hooked on the music. But she kept listening, and in time:

- It was like, *poff*, I surrendered. I loved it.

That ability - to indulge in something that initially offers resistance, something that doesn't bring immediate pleasure - feels both rare and highly sought after these days.

It's a bit like dopamine fasting, forgoing quick stimulation like coffee, shopping and social media in favour of a more vague reward that will come later.

But then there is a goal after all, the idea that the undrunk cup of coffee is the price you pay for becoming a more focussed, exhausted human being. Listening to Mahler's symphonies until you love them is not quite the same thing. The outcome is uncertain, the time perhaps wasted.

It is equally possible that the world will be slightly enlarged.

Lately she has been listening a lot to Schoenberg, Stockhausen, and the Danish composer Else Marie Pade. She hasn't listened to Mahler for a long time now. But it was thanks to his music that she was able to make the painting 'The Last Island' from 2012.

- It really is Mahler, she says. To dare to do something so heartbreakingly beautiful.

'The Last Island' is an archipelago motif with rocks, reeds and sea, a sailboat, two people watching it from a distance with their backs to the viewer. Gunnel Wählstrand points out the figures.

- 'Those are my aunts and my mum, and... no, that's right, that's not my mum. It's a bush.

She laughs. It's not hard to see the mistake. The field in the left corner of the painting is very reminiscent of the mum's "Bubble" bouffant in the painting hanging next to it.

One of the new works on display at Waldemarsudde is also a portrait of the mother. It is one of the few paintings in colour. The skin has an incredible lustre, like marble, even though the surface is rough paper, and the mother is - as in all portraits - beautifully dressed with her hair done.

The photographs that Gunnel Wählstrand uses in her paintings are not pictures of her mother as she looked during her own childhood, but were taken earlier than that. They are not spontaneous everyday pictures, but rather more or less staged photos by someone who is aware that she is being immortalised.

Most of them were taken in the 1960s, often by Gunnel Wählstrand's father, when she was young and unlike the mother she knew.

The fact that the same person was there after all - inside the beautiful, perfect, fixed - was a source of fascination.

The photograph on which the new painting is based comes from the same film roll as the model for another portrait of the mother, 'Mother blue' from 2008-2009.

She was still alive then. The new painting, on the other hand, is Gunnel Wåhlstrand's first portrait of her mother since she died.

She had longed to paint faces, but also longed to return to the subject itself. 'It felt good to revisit it.

- Everything is so familiar, she says. 'I mean, she didn't look like this when I was around. But since I've painted her so many times, it's as if she's become familiar to me as a character.

Even those of Gunnel Wåhlstrand's paintings that do not depict people contain some kind of presence, or perhaps rather absence - a sense that someone was there. Her grandfather took many of the photographs she has used, often carefully composed images with artistic pretensions.

At the same time, he was a rather distant figure for her. After a divorce, he left the family and lived the rest of his life with a new woman.

A couple of years ago, in connection with a previous exhibition, she contacted Gunnel Wåhlstrand. 'You have the wrong idea about him,' she said. She told him how interested he was in art:

- He was the rector of the Gothenburg School of Social Sciences and decorated the entire student union building with works of art that he borrowed from the art museum. Then he had guided tours there, the first thing he did with all the students. He was a bit like Strannegård (rector of the Stockholm School of Economics) is now. Art would be the glue.

One of his photographs is the basis for the 2004 painting 'Långedrag'. It looks almost like a still from a film, with people whose shadows lie long over the rocks and sparkling water.

Composer Britta Byström has composed a suite of chamber music inspired by Wåhlstrand's paintings, including 'Långedrag'. She has translated the white, unpainted parts of the paintings, what the glitter in the picture actually consists of, into reverberation. That is, the sound that lingers after a note has been struck.

Gunnel Wåhlstrand returns to beauty. Because it is also about that - absence, darkness and light. She mentions a quote from film director Andrei Tarkovsky's book 'Sculpting in Time': 'The horrible is always contained in the beautiful, just as the beautiful is always contained in the horrible.'

- It is precisely this opposite, she says, that the more beautiful and brighter, the darker. With watercolour techniques, the unpainted paper is the light, and the darkness around it is the very condition of light. Like life and death.

Gunnel Wåhlstrand

Born: 1974

Lives: on Färingsö island outside Stockholm

Family: her partner Jenna Hultén, a daughter and a cat

Occupation: artist

Current projects: solo exhibition at Waldemarsudde